

Inleiding ontwerp

Voor de minor 'pedagogische sensitiviteit en (hoog)begaafdheid' is theorie- en praktijkonderzoek gedaan naar wat de onderwijsbehoeften van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn en hoe leerkrachten onderwijs geven aan deze kleuters.

Aanleiding ontwerp

Er wordt gemerkt dat leerkrachten niet altijd genoeg kennis hebben op het gebied van onderwijs aan kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong en hoe zij deze kleuters kunnen signaleren. Ook komt het voor dat er regelmatig te weinig tijd is voor differentiatie naar de bovenkant of er is niet veel materiaal beschikbaar.

Ontwerp

Voor het probleem dat leerkrachten niet genoeg kennis hebben op het gebied van onderwijs aan kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong en hoe de leerkrachten deze kleuters kunnen signaleren, is een flyer gemaakt. Voor het probleem dat leerkrachten niet veel tijd voor differentiatie hebben en dat er niet genoeg materiaal beschikbaar is, is een lessenserie gemaakt. De lessenserie is kant-en-klaar en kan makkelijk worden ingezet, maar kan ook worden gebruikt om ideeën op te doen.

Doel ontwerp

Het doel van de flyer is (aankomende) leerkrachten van kleuters meer kennis geven over kenmerken van een ontwikkelingsvoorsprong, wat de problemen van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong in het onderwijs zijn en hoe deze kleuters kunnen worden gesignaleerd.

Het doel van de lessenserie is om leerkrachten van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong ideeën te laten opdoen op het gebied van onderwijs aan deze kleuters. Ook kan de lessenserie worden gebruikt als kant-en-klaar middel.

Werking ontwerp

De flyer kan worden gelezen in ongeveer vijf minuten. Na het lezen van de flyer is de kennis op het gebied van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong gegroeid of opgefrist. Aan de hand van de informatie kan er worden besloten om bepaalde leerlingen beter te observeren of om leerlingen andere opdrachten te geven.

De lessen van de lessenserie kunnen apart worden gegeven of in samenhang. De lessenserie is ontwikkeld voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, maar kan na een kleine aanpassing ook worden uitgevoerd in de midden- en bovenbouw. Door het lezen van de handleiding wordt duidelijk hoe de lessen kunnen worden ingezet. De lessen kunnen worden gegeven in minimaal 30 minuten, maar er kan ook langer over de opdrachten worden gedaan.

De lessen van de lessenserie zijn lessen waarbij de leerlingen creatief en probleemoplossend aan het onderzoeken en ontwerpen zijn. Hierbij zijn de leerlingen actief bezig.

Koppeling flyer en lessenserie

De informatie die wordt gegeven in de flyer is gebruikt voor het maken van de lessenserie. In de lessenserie is rekening gehouden met de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, wat de behoeften zijn van deze kleuters en wat de problemen zijn op het gebied van lesgeven aan deze kleuters.

De lessen van de lessenserie zijn voorbeelden van uitwerkingen van de informatie die in de flyer is te vinden. Dit is onder andere te zien aan de informatie over de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. De leerlingen kunnen hun creativiteit in het ontwerp kwijt, kunnen de lat zo hoog leggen als zij zelf willen en kunnen kritisch zijn naar zichzelf en naar anderen toe.

Definitie hoogbegaafdheid

Ongeveer twee á drie procent van de wereldbevolking is hoogbegaafd. Hoogbegaafdheid is een combinatie van drie belangrijke factoren, namelijk een uitzonderlijk hoge intelligentie, een grote creativiteit en een hoge motivatie. Toch is hoogbegaafdheid een complex begrip, maar doorgaans wordt de grens van een IQ score van 130 of hoger gebruikt. Voor hoogbegaafdheid is geen vaste definitie. Dit komt omdat hoogbegaafdheid veel verschillende kenmerken heeft, waarvan ze niet allemaal vaststaan (Lammers-Van Torenburg, Van Bohemen, Van Houten, & Van Galen, 2017).

Kenmerken hoogbegaafdheid

Hoogbegaafde leerlingen hebben vaak genoeg aan een halve uitleg, gaan snel door de leerstof heen en hebben bijna geen oefenstof nodig. Ook hebben ze een goed geheugen, hebben bijna geen herhalingsstof nodig en kunnen grote verbanden overzien. Bovendien kunnen ze correct lange zinnen maken, hebben een opvallend hoog spraaktempo, hebben hoge einddoelen en zijn erg gevoelig voor schoonheid, emoties van anderen, verwachtingen van anderen en voor rechtvaardigheid en onrecht. Echter bezitten niet alle hoogbegaafde leerlingen bovenstaande kenmerken (Agra, 2009).

Naam: Kim Klein Hesselink
Klas: VR3SG2

Hoogbegaafdheid

Hoogbegaafdheid bij kleuters

Meestal zijn de kenmerken van hoogbegaafdheid bij jonge kinderen al te zien. Echter kan hoogbegaafdheid ook pas op latere leeftijd zichtbaar worden. Als baby kan de hoogbegaafde al sneller zitten, kruipen, lopen en staan. Als peuter gaat de cognitieve ontwikkeling erg snel. Dit houdt in dat de peuter al op jonge leeftijd bijvoorbeeld kleuren kan benoemen, kan tellen, cijfers en letters herkennen, veel kan onthouden en een grote woordenschat heeft in vergelijking tot een gemiddelde peuter. Kleuters hebben ook een erg grote woordenschat in vergelijking tot kinderen van dezelfde leeftijd en kunnen meestal al inhoudelijk een gesprek voeren. Deze kleuters zijn erg nieuwsgierig en hebben een grote motivatie. Bij kleuters wordt er gesproken over een ontwikkelingsvoorsprong (Lammers-Van Torenburg, Van Bohemen, Van Houten, & Van Galen, 2017).

Problemen kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong lopen qua denkniveau voor op kinderen van hun leeftijd. Op zich is dit geen probleem, maar zij lopen niet voor op de emotionele leeftijd. Vaak wordt er dan van ze verwacht dat ze ook op emotionele leeftijd voorlopen, omdat ze zo slim overkomen. Voor henzelf is het ook lastig, want de leerling weet hierdoor vaak niet goed bij welke leeftijdsgroep hij hoort. Dit kan leiden tot angst en twijfel. Ook zijn veel kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong perfectionistisch en kritisch, waardoor het kind de lat voor zichzelf vaak te hoog legt. Dit kan leiden tot het vermijden van situaties, wanneer deze leerlingen het gevoel hebben 'dat zij het toch niet kunnen' of dat het niet goed genoeg is wat zij doen. Bovendien hebben kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong een hoog rechtvaardigheidsgevoel. Dit kan af en toe lastig zijn voor de omgeving. Deze leerlingen vinden het namelijk oneerlijk wanneer iets bijvoorbeeld wordt veranderd of wanneer zij het gevoel krijgen dat er niet genoeg aandacht naar iets wat voor henzelf belangrijk is, uitgaat. In vergelijking met andere kinderen is dit rechtvaardigheidsgevoel heel groot, wat anderen dan meestal niet snappen of niet zo ervaren. Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn ook vaak erg gevoelig. Dit kan ertoe leiden dat deze leerlingen zich makkelijk gekwetst of afgewezen kunnen voelen. Door al deze problemen kunnen kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zich anders voelen dan andere kinderen en ze worden vaak ook niet door andere kinderen begrepen, wat uiteindelijk ook weer tot allerlei problemen leidt. Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong worden namelijk vaak raar aangekeken door leeftijdsgenoten vanwege onder andere hun hoge woordenschat en hun volwassen gedrag (Kieboom, 2007).

Signalering kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong

Door middel van bijvoorbeeld observatielijsten, kan er tot een representatieve en betrouwbare signalering worden gekomen. Voordat er observaties en testen worden gedaan, zijn er al vermoedens dat de kleuter een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn over het algemeen eerder toe aan lezen en rekenen, zijn erg geïnteresseerd in leren, hebben een sterk geheugen, een goed taalgebruik, kunnen logisch redeneren, zijn snel van begrip, zien meer details, hebben oneindige energie, laten creatief spel zien, hebben een goede motoriek, zijn sociaal verder dan andere kinderen van hun leeftijd en zijn taakgericht.

Er zijn veel verschillende observatielijsten, die allemaal erg verschillend zijn. Deze observatielijsten meten de kans dat een leerling een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Deze lijsten kunnen door leerkrachten of de Intern Begeleider worden afgenomen. Bij de observatielijsten kan er worden gekeken naar het cognitieve gedeelte en naar het zijns gedeelte. Er wordt bijvoorbeeld gekeken in hoeverre de leerling voldoet aan de kenmerken 'creativiteit, motivatie en intelligentie'. Ook kan er worden gekeken naar de manier waarop de leerling denkt, wanneer de leerling bijvoorbeeld een hoog rechtvaardigheidsgevoel heeft, kan dit betekenen dat de kans op een ontwikkelingsvoorsprong hoger is. Natuurlijk moet de leerling dan wel voldoen aan een bepaald aantal kenmerken, voordat er überhaupt verder wordt gegaan met een procedure. De school en leerkrachten van kleuters waarvan wordt gedacht dat zij een ontwikkelingsvoorsprong hebben, maken zelf een keuze in welke observatielijst zij gaan gebruiken. Een andere goede manier om te testen of een kleuter een ontwikkelingsvoorsprong heeft, is de menstekening. Er wordt aan de desbetreffende kleuter gevraagd om een mens te tekenen. De observeerder bekijkt na afloop de tekening en kan een aantal punten aankruisen, zoals of de tekening veel details bevat of dat degene op de tekening kleding aanheeft (Zobegaafd, 2017).

Behoeften kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong

Doordat kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong erg voorlopen op leerlingen van hun leeftijd, is het belangrijk dat zij uitdagende opdrachten krijgen. Dit is nodig omdat zij het niveau van de leerlingen van hun leeftijd al beheersen en zij anders kunnen gaan onderpresteren. Er is eerst een uitdagend aanbod nodig, voordat deze kinderen hun talenten kunnen tonen. Bij binnenkomst van groep 1 zal deze kleuter het basisaanbod al beheersen. Om tot beheersing van een specifieke vaardigheid te komen, moet er genoeg beroep op de inspanning worden gedaan. De opdrachten die kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong moeten doen, moeten dus inspannend genoeg zijn. De opdrachten die de leerlingen moeten maken, kunnen worden gedaan door op een handige manier te compacten en verrijken. Op deze manier is het basisaanbod voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong al aantrekkelijker (Van Gerven, 2014).

Een verrijkingstaak is een taak voor kinderen die meer uitdaging nodig hebben. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben bijvoorbeeld minder herhaling nodig om de stof te beheersen. Bij deze kinderen kan er gebruik worden gemaakt van verrijkingstaken. De herhalingsstof wordt geschrapt en er worden verrijkingstaken gedaan in plaats van de herhaling. Een verrijkingstaak kan worden opgedeeld in verbreding en verdieping. Verdiepingsstof sluit aan op het reguliere aanbod en verbreding is het aanbieden van andere onderwerpen of vakken, zoals een andere taal of een ander vak. Een goede verrijkingstaak is dat de kleuter wordt gestimuleerd om zich te ontwikkelen tot iemand die goed kan leren. Die opdrachten die hierbij horen worden niet alleen als 'leuk' ervaren, maar zijn ook frustrerend genoeg. Deze opdrachten dagen dus genoeg uit om uiteindelijk tot beheersing van de taak te komen. Hierbij worden er vaak vaardigheden aangeleerd, zoals 'omgaan met stress, probleem oplossen, zelfregulering en samenwerken' (Van Gerven, 2014).

De manier van denken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong is anders dan die van hun leeftijdsgenoten. Het kan lijken dat deze kleuters beter lijken dan anderen. De omgeving kan heftig op deze verschillen reageren. Het gevolg hiervan is dat kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong hun gevoelens en mening liever niet met anderen delen, omdat de pogingen die zij doen negatieve gevolgen hebben. Hierdoor hebben deze leerlingen er behoefte aan om in een betrouwbare omgeving te zijn en hun gevoelens wel te kunnen uiten (Heutink, 2018).

Voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong is het ook belangrijk dat ze af en toe kunnen optrekken met ontwikkelingsgelijken. Doordat zij zo intelligent zijn, hebben zij de behoefte om regelmatig te kunnen optrekken met kinderen van een oudere leeftijd of andere kleuters of kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Zij hebben namelijk ook behoefte om contact met iemand te hebben die ongeveer hetzelfde denkt. Doordat kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong met andere kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong of met oudere kinderen om kunnen gaan, kunnen zij degene met hetzelfde ontwikkelingsniveau spiegelen (Heutink, 2018).

Ook hebben kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong er behoefte aan om erkenning te krijgen, dat ze mogen zijn wie ze echt zijn. Ze hebben steun van hun omgeving, bijvoorbeeld hun ouders en leerkracht, nodig. Het is belangrijk dat dit niet wordt gezien als iets vreemds. Ook hebben de leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong er behoefte aan dat hun ouders en leerkracht enige kennis van een ontwikkelingsvoorsprong of van hoogbegaafdheid hebben, zodat zij kunnen voldoen aan de behoeften van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (Heutink, 2018).

Literatuurlijst

- Agra, H. (2009). *Ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid*. Amersfoort: Kwintessens.
- Huetink. (2018). *Helpen bij hoogbegaafdheid*. Verkregen op 18 september, 2019, van <https://www.heutinkvoorthuis.nl/nl/hoogbegaafdheid/page/1215/>
- Kieboom, T. (2017). *Meer dan intelligent: De vele gezichten van hoogbegaafdheid bij jongeren en volwassenen*. Tiel: Lannoo.
- Lammers, W., Van Bohemen, W., Van Houten, K., & Van Galen, C. (2017). *Hoogbegaafdheid*. Verkregen op 18 september, 2019, van <http://www.hiq.nl/hb.php>
- Van Gerven, E. (2009). *Handboek Hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke van Gorcum BV.
- Zobegaafd. (2017) *Hoogbegaafdheid*. Verkregen op 18 september, 2019, van <https://www.zobegaafd.nl/hoogbegaafdheid/>

Lesvoorbereiding Onderbouw (groep 1/2/3)

Zakelijke gegevens

naam student: Kim Klein Hesselink

stageschool: Walburgis Netterden

Iselinge klas: VR3SG2

mentor/mentrix: Ellen Temminghoff

datum: 2-03-2020   aantal leerlingen: 14->3   tijd: 10:00-10:30   groep: 1/2

Inhoudelijke gegevens:

N.B. bij een speelwerkles (groep ½) of circuitles (groep 3) worden alle inhoudelijke gegevens tot en met de lesdoelen **per activiteit** ingevuld.
Noteer bij de speelwerkles ook welke activiteit extra aandacht of begeleiding van de leerkracht krijgt.

ontwikkelingsgebied: natuur en techniek

leerlijn: relaties leggen tussen werking, vorm en materiaalgebruik

tussendoel: de leerlingen leren inzicht te krijgen in techniek: constructieprincipes en verbindingen

activiteit: leefgebied en hok voor dieren inrichten en bouwen

rol van de leerkracht: Begeleidend

organisatievorm: start in de kring, daarna individueel aan tafel

materiaalgebruik: takjes, hout, karton lijm, wol, papier, touw, gras, zand, steen, bladeren, stro, hooi, gekleurd papier, schaar, kleine dieren (van bijvoorbeeld lego), eten voor dieren, water, hamer, spijkers, satéprikkers, ijsstokjes, verf, kwasten, knutselondergrond, schort en tape

werkwijze loopronde: vaste loopronde

Componenten van de les (of deelactiviteit)

beginsituatie van de leerlingen op verschillende niveaus:

- *De leerlingen weten dat takken, gras, zand, steen en bladeren uit de natuur komen*
- *De leerlingen kunnen met behulp van een professional bedenken wat dieren nodig hebben*
- *De leerlingen kunnen een aantal leuke, extra zaken voor de dieren bedenken*
- *De leerlingen uit groep 2 hebben vaker met papier, scharen, lijm, tape, klei en verf gewerkt*
- *De leerlingen uit groep 1 hebben eerder met papier, scharen, lijm, tape, klei en verf gewerkt*
- *De leerlingen kunnen makkelijke constructies bouwen en makkelijke verbindingen maken*

Doelen

persoonlijk leerdoel (gericht op competenties):

- Hoge verwachtingen hebben van en uitspreken naar leerlingen

Lesdoelen op verschillende niveaus (gebaseerd op het tussendoel):

proces-/productdoelen; kennis-, vaardigheids-, vormingsdoelen:

Niveau1:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren inzicht te krijgen in constructieprincipes - De leerlingen leren inzicht te krijgen in verbindingen
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een makkelijke constructie maken met papier en lijm - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

Niveau 2:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften) 	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren inzicht te krijgen in constructieprincipes - De leerlingen leren inzicht te krijgen in verbindingen
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een makkelijke constructie maken met papier en lijm - De leerlingen kunnen een makkelijke constructie maken met tape - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden 	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

lesfase	tijd	didactische route (wat doen de kinderen?)			interventies van de leerkracht	organisatie en hulpmiddelen
		leerstof	leerling	leefwereld		
inleiding	0:02		X		De leerkracht: - Vertelt dat we een kring gaan maken, waarbij je naast je maatje gaat zitten. Ook zit je jongen, meisje, jongen, meisje etc.	- De leerlingen zitten bij de les om de tafel heen
	0:05		X		De leerkracht: - Vertelt: 'Ik heb een heel leuk spel bedacht, waarbij je een leefgebied en een hok voor een dier gaat knutselen.' - Vraagt: 'Wat is een leefgebied eigenlijk?' - Vertelt: 'Dit spel kunnen wij niet allemaal tegelijk doen, maar doet doen wij in groepjes. Ik zal vandaag en volgende week kinderen bij mij roepen en dan zullen we bekijken hoe we een leefgebied voor een dier kunnen maken.' - Vertelt: 'Als je een leefgebied voor een dier gaat maken, moet je natuurlijk wel aan een paar dingen denken. Net als mensen, hebben dieren natuurlijk bijvoorbeeld ook eten en drinken nodig, anders gaan ze dood.' - Vertelt: 'Ik heb heel veel knutselmateriaal en heel veel leuke spulletjes, waarmee jullie het leefgebied kunnen inrichten. Je mag hierbij zelf kiezen voor welk dier je dit gaat doen.' - Laat een voorbeeld op het bord zien van een leefgebied van de schildpad en vertelt wat de schildpad allemaal in zijn leefgebied heeft: een holletje waar hij kan schuilen en slapen, planten die hij kan eten, een drinkbak en nog veel meer andere dingetjes.	- Afbeelding leefgebied schildpad op het digibord: - Leefgebied schildpad op Pinterest

			<ul style="list-style-type: none"> - Kiest 3 leerlingen uit die als eerst de activiteit mogen uitvoeren - Vertelt dat de andere leerlingen weer zelfstandig of samen aan het werk mogen met hun gekozen werkje - Helpt waar nodig is bij de activiteit en bij de andere leerlingen 	
kern	0:20	X De leerling maakt door middel van kritisch denken een leefgebied voor een zelf uitgekozen dier	<p>De leerkracht stelt een aantal van de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Weet je nog hoe het leefgebied van de schildpad eruit zag?' - Vertelt: 'Jij gaat ook een leefgebied voor een dier maken en je mag zelf een dier kiezen.' - Vraagt: 'Voor welk dier wil jij graag een leefgebied maken? Misschien voor je lievelingsdier?' - Vertelt: 'Je mag alle spullen gebruiken die hier staan.' - Vraagt: 'Wat zijn het eigenlijk voor spullen?' - Vraagt: 'Welke spullen hebben we sowieso allemaal nodig als we een leefgebied voor de ... gaan maken?' - Vraagt: 'Wat heeft de ... eigenlijk allemaal nodig?' - Vraagt: 'Heb je weleens een leefgebied van de ... gezien?' - Vraagt wanneer dit van toepassing is: 'Hebben jullie toevallig zelf ook een ...? Hoe heet die dan en wat heeft hij allemaal nodig?' - Vraagt: 'Wat drinkt de ... eigenlijk?' - Vraagt: 'Wat eet de ... eigenlijk?' - Vraagt: 'Waar slaapt de ... eigenlijk?' - Vraagt: 'Zou een ... net als mensen eigenlijk ook een bedje hebben of zouden ze op bankjes zitten?' - Vraagt: 'Kan je mij misschien vertellen wat je al over de ... weet?' - Vraagt: 'Met welk materiaal kunnen we het best een huis voor de ... maken?' - Stimuleert de leerling om zelf aan de slag te gaan met de materialen die op tafel liggen 	<ul style="list-style-type: none"> - Takjes - Hout - Karton - Lijm - Wol - Papier - Touw - Gras - Zand - Steen - Bladeren - Stro - Hooi - Gekleurd papier - Schaar - Kleine legodieren - Eten voor de dieren - Water - Hamer - Spijkers - Satéprikkers - Ijsstokjes - Verf - Kwasten - Tape - Knutselondergrond

			<ul style="list-style-type: none"> - Vraagt of de leerling kan vertellen wat hij aan het maken is en waarom hij dit doet - Vraagt waarom de leerling bepaalde dingen heeft gedaan - Vraagt wat ... nog meer leuk zou vinden, waar hij bijvoorbeeld mee kan spelen - Vraagt: 'Leeft de ... eigenlijk in het wild of ook bij mensen thuis?' - Vraagt: 'Leeft de ... eigenlijk op het land, in het water of in de lucht?' - Vraagt: 'Hoe wordt eigenlijk een baby van de ... genoemd?' - Vraagt: 'Welke kleur heeft de ... meestal?' - Vraagt: 'Hoe groot is de ... eigenlijk?' - Vraagt: 'Waar komen deze materialen (materialen uit de natuur) eigenlijk vandaan?' - Vraagt: 'Waarmee kunnen we de materialen nou aan elkaar maken/vast maken?' - Vraagt: 'Hoe zorgen we ervoor dat het huisje van de ... nou goed stevig blijft staan?' - Stimuleert de leerling om alleen verder te gaan - Vraagt: 'Wat zou er gebeuren als je een huisje van papier maakt en het gaat regenen?' - Vraagt: 'Wordt de ... eigenlijk gegeten door andere dieren?' - Vraagt: 'Kunnen wij ervoor zorgen dat de ... niet zo opvalt, dat de andere dieren hem niet willen opeten?' - Vraagt: 'Kan de ... eigenlijk in het water?' - Vraagt: 'Wat gebeurt er als het heel koud wordt, waar zou het dier dan naartoe moeten?' - Vraagt: 'Met welk materiaal zouden we het best een huisje voor de dieren kunnen maken?' 	<ul style="list-style-type: none"> - Schort - Voorbeeld <p>Voor de leerkracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekken (goede antwoorden, steeds moeilijkere vragen) - Weet niet geldt niet - Handelingen laten verwoorden - Nieuwe ideeën creëren - Herkennen zone van naaste ontwikkeling - Kleine aanwijzingen geven - Verrijken door mee te spelen - Ruimte scheppen
--	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Zou de brug/bank/huisje/etc. sterk genoeg voor de ... zijn?' - Vraagt: 'Kan er eigenlijk regen door het huisje heen?' - Vraagt: 'Kan dit materiaal tegen regen? Welk materiaal kan wel tegen regen en welk materiaal niet?' - Vraagt: 'Welk materiaal is eigenlijk best sterk en welk materiaal niet zo?' - Vraagt: 'Wat gebeurt er als je dit doet?' - Vraagt: 'Kan je laten zien wat er gebeurt als?' - Vraagt: 'Hooft de ... tot de huisdieren, de boerderijdieren of de wilde dieren?' - Vertelt: 'Vergelijk jouw leefgebied eens met het leefgebied van het plaatje.' 	
afsluiting	0:03	X De leerlingen luisteren naar de leerkracht en geven antwoord op de vragen van de leerkracht	De leerkracht: <ul style="list-style-type: none"> - Vertelt dat de leerlingen goed hun best hebben gedaan - Vraagt wat de leerlingen hebben geleerd - Vraagt: 'Wat vond je heel moeilijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel makkelijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel leuk om te doen?' - Vraagt: 'Hoe zou je het de volgende keer anders doen?' 	

Hoe evalueer je met de leerlingen (per activiteit) de resultaten? Beschrijf ook of dit individueel, per tafelgroep of klassikaal wordt gedaan

De kennis van de leerlingen wordt getest gedurende de hele activiteit door middel van vragen stellen. Verder wordt er geobserveerd wat de leerlingen doen en wordt er gevraagd waarom zou dit doen.

Lesvoorbereiding Onderbouw (groep 1/2/3)

Zakelijke gegevens

naam student: Kim Klein Hesselink

stageschool: Walburgis Netterden

Iselinge klas: VR3SG2

mentor/mentrix: Ellen Temminghoff

datum: 2-3-2020   aantal leerlingen: 14->3   tijd: 13:00-13:30 groep: 1/2

Inhoudelijke gegevens:

N.B. bij een speelwerkles (groep ½) of circuitles (groep 3) worden alle inhoudelijke gegevens tot en met de lesdoelen **per activiteit** ingevuld.

Noteer bij de speelwerkles ook welke activiteit extra aandacht of begeleiding van de leerkracht krijgt.

ontwikkelingsgebied: natuur en techniek

leerlijn: in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving

tussendoel: kennis over verscheidenheid en eenheid, instandhouding en relatie met de omgeving

activiteit: zo min mogelijk hokken voor tien dieren bouwen

rol van de leerkracht: Begeleidend

organisatievorm: individueel aan tafel

materiaalgebruik: papier, stiften, potloden, gum

werkwijze loopronde: vaste loopronde

Componenten van de les (of deelactiviteit)

beginsituatie van de leerlingen op verschillende niveaus:

- *De leerlingen weten wat carnivoren en herbivoren eten
(Bij de kleuters wordt het woord planteneters en vleeseters genoemd)*
- *De leerlingen kunnen bedenken wat dieren nodig hebben*
- *De leerlingen kunnen een aantal leuke, extra zaken voor de dieren bedenken*

Doelen

persoonlijk leerdoel (gericht op competenties):

- Hoge verwachtingen hebben van en uitspreken naar leerlingen

Lesdoelen op verschillende niveaus (gebaseerd op het tussendoel):

proces-/productdoelen; kennis-, vaardigheids-, vormingsdoelen:

Niveau1:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften) - De leerlingen weten wat herbivoren en carnivoren eten	-
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

Niveau 2:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften) - De leerlingen weten wat herbivoren en carnivoren eten	-
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

lesfase	tijd	didactische route (wat doen de kinderen?)			interventies van de leerkracht	organisatie en hulpmiddelen
		leerstof	leerling	leefwereld		
inleiding	0:02	X	De leerlingen luisteren naar de leerkracht		De leerkracht: <ul style="list-style-type: none"> - Laat een plaatje zien van een dierentuin - Vertelt: 'Ik heb een heel leuk spel bedacht, waarbij je zo min mogelijk hokken moet maken voor 10 verschillende dieren - Vertelt: 'Hierbij gaan we kijken wat de dieren nodig hebben en welke dieren bij elkaar in kunnen.' - Vertelt: 'Het is belangrijk dat de dieren goed in het klimaat passen dat jij maakt. Een ijsbeer leeft bijvoorbeeld in het water en op het ijs, terwijl een leeuw dat niet doet.' - Vraagt: 'Wat hebben dieren eigenlijk allemaal nodig?' - Vertelt dat de leerkracht telkens 3 leerlingen uitnodigt voor de activiteit - Vertelt dat de leerlingen weer zelfstandig of samen verder mogen met hun gekozen werkje - Helpt bij de activiteit en bij de andere leerlingen 	- Afbeelding dierentuin
kern	0:25	X	De leerling maakt door middel van kritisch denken verschillende hokken voor 10 dieren		De leerkracht: <ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Weet je nog hoe de afbeelding van de dierentuin eruit zag? Wat zag je hier?' - Vraagt: 'Voor welke dieren wil jij graag de hokken maken?' - Vraagt: 'Welke spullen heb je allemaal nodig als je hokken voor deze dieren gaan maken?' - Vraagt: 'Wat hebben de dieren eigenlijk allemaal nodig?' - Vraagt: 'Ben je weleens in de dierentuin geweest?' - Vraagt: 'Wat drinken ze eigenlijk?' - Vraagt: 'Wat eten ze eigenlijk?' 	<ul style="list-style-type: none"> - Papier - Potloden - Stiftten - Gum Voor de leerkracht: <ul style="list-style-type: none"> - Rekken (goede antwoorden, steeds moeilijkere vragen) - Weet niet geldt niet

			<ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Waar slapen ze eigenlijk?' - Vraagt: 'Zouden ze net als mensen eigenlijk ook een bedje hebben of zouden ze op bankjes zitten?' - Vraagt: 'Kan je mij misschien vertellen wat je al over de dieren weet?' - Vraagt of de leerling kan vertellen wat hij aan het maken is en waarom hij dit doet/Vraagt waarom de leerling bepaalde dingen heeft gedaan - Vraagt wat zouden ze nog meer leuk zou vinden, waar ze bijvoorbeeld mee kunnen spelen - Vraagt: 'Leven ze eigenlijk allemaal in het wild, of kun je sommige dieren ook als huisdier hebben?' - Vraagt: 'Wordt de ... eigenlijk gegeten door andere dieren?' - Vraagt: 'Wat gebeurt er als het heel koud wordt, waar zou het dier dan naartoe moeten?' - Vraagt: 'Wat gebeurt er als je dit doet?' - Vraagt: 'Kan je laten zien wat er gebeurt als?' - Vertelt: 'Vergelijk jouw dierentuin eens met de dierentuin van het plaatje.' 	<ul style="list-style-type: none"> - Handelingen laten verwoorden - Nieuwe ideeën creëren - Herkennen zone van naaste ontwikkeling - Kleine aanwijzingen geven - Verrijken door mee te spelen - Ruimte scheppen
afsluiting	0:03	X De leerlingen luisteren naar de leerkracht en geven antwoord op de vragen van de leerkracht	De leerkracht: <ul style="list-style-type: none"> - Vertelt dat de leerlingen goed hun best hebben gedaan - Vraagt wat de leerlingen hebben geleerd - Vraagt: 'Wat vond je heel moeilijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel makkelijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel leuk om te doen?' - Vraagt: 'Hoe zou je het de volgende keer anders doen?' 	

Hoe evalueer je met de leerlingen (per activiteit) de resultaten? Beschrijf ook of dit individueel, per tafelgroep of klassikaal wordt gedaan

De kennis van de leerlingen wordt getest gedurende de hele activiteit door middel van vragen stellen. Verder wordt er geobserveerd wat de leerlingen doen en wordt er gevraagd waarom zou dit doen.

Lesvoorbereiding Onderbouw (groep 1/2/3)

Zakelijke gegevens

naam student: Kim Klein Hesselink

stageschool: Walburgis Netterden

Iselinge klas: VR3SG2

mentor/mentrix: Ellen Temminghoff

datum: 3-3-2020   aantal leerlingen: 14->3   tijd: 10:00-10:30   groep: 1/2

Inhoudelijke gegevens:

N.B. bij een speelwerkles (groep ½) of circuitles (groep 3) worden alle inhoudelijke gegevens tot en met de lesdoelen **per activiteit** ingevuld.

Noteer bij de speelwerkles ook welke activiteit extra aandacht of begeleiding van de leerkracht krijgt.

ontwikkelingsgebied: natuur en techniek

leerlijn: in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving

tussendoel: kennis over verscheidenheid en eenheid, instandhouding en relatie met de omgeving

activiteit: een voederplaats voor verschillende dieren maken

rol van de leerkracht: Begeleidend

organisatievorm: individueel aan tafel

materiaalgebruik: papier, stiften, potloden, gum

werkwijze loopronde: vaste loopronde

Componenten van de les (of deelactiviteit)

beginsituatie van de leerlingen op verschillende niveaus:

- *De leerlingen weten wat carnivoren en herbivoren eten
(Bij de kinderen worden de woorden planteneters en vleeseters gebruikt)*
- *De leerlingen kunnen bedenken wat dieren nodig hebben*
- *De leerlingen kunnen een aantal leuke, extra zaken voor de dieren bedenken*

Doelen

persoonlijk leerdoel (gericht op competenties):

- Hoge verwachtingen hebben van en uitspreken naar leerlingen

Lesdoelen op verschillende niveaus (gebaseerd op het tussendoel):

proces-/productdoelen; kennis-, vaardigheids-, vormingsdoelen:

Niveau1:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften) - De leerlingen weten wat herbivoren en carnivoren eten	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten hoe ze logisch kunnen redeneren
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

Niveau 2:

	Productdoelen	Procesdoelen
Kennisdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten wat dieren nodig hebben (primaire levensbehoeften) - De leerlingen weten wat herbivoren en carnivoren eten	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten hoe ze logisch kunnen redeneren
Vaardigheidsdoelen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen iets extra's voor de dieren bedenken wat zij leuk zouden vinden	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen leren om kritisch te denken - De leerlingen leren de Taxonomie van Bloom te gebruiken
Vormingsdoelen		

lesfase	tijd	didactische route (wat doen de kinderen?)			interventies van de leerkracht	organisatie en hulpmiddelen
		leerstof	leerling	leefwereld		
inleiding	0:02	X	De leerlingen luisteren naar de leerkracht		<p>De leerkracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vertelt: 'Je bent een boswachter in een bos. Door het bos stroomt een rivier waar zeldzame soorten vissen in leven. Bijna de hele winter ligt er ijs op de rivier. In het bos overwinteren gevaarlijke dieren voor de vissen, zoals eksters en reigers. In de winter moet jij de vissen en vogels in het bos voeren, zodat ze genoeg voedsel krijgen. Je hebt 1 plek om alle vogels en vissen te voeren. Hoe moet deze plek eruit zien, zodat <ul style="list-style-type: none"> • Jij er makkelijk kunt komen • Alle dieren genoeg voedsel krijgen • Alle dieren veilig zijn Vertelt: 'Let erop dat de dieren op meerdere manieren bij de voederplek komen, dat de reiger de vissen heel lekker vindt en dat alle diersoorten iets anders eten.' - Vertelt: 'Bouw de voederplek en leg uit waarom jij dit zo doet.' - Dadelijk haal ik telkens 3 kinderen op en dit groepje kan de activiteit uitvoeren, de andere kinderen gaan weer verder met hun werkje - Begeleidt de activiteit en de leerlingen die zelfstandig of samen een werkje uitvoeren 	- Afbeelding boswachter in het bos
kern	0:25	X	De leerling maakt door middel van kritisch denken een voederplek voor verschillende dieren in het bos		<p>De leerkracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Voor welk dieren moeten we dus een voederplaats maken?' - Vraagt: 'Waar moeten we hierbij op letten?' - Vraagt: 'Wat hebben de dieren eigenlijk allemaal nodig?' - Vraagt: 'Wat drinken de vogels en dieren eigenlijk?' 	<ul style="list-style-type: none"> - Papier - Potloden - Stiften - Gum - Takjes - Hooi

			<ul style="list-style-type: none"> - Vraagt: 'Wat eten ze eigenlijk?' - Vraagt: 'Waar slapen ze eigenlijk?' - Vraagt: 'Kan je mij misschien vertellen wat je al over de dieren weet?' - Vraagt of de leerling kan vertellen wat hij aan het maken is en waarom hij dit doet/Vraagt waarom de leerling bepaalde dingen heeft gedaan - Vraagt: 'Wordt de vis eigenlijk gegeten door andere dieren?' - Vraagt: 'Wordt de vogel eigenlijk gegeten door andere dieren?' - Vraagt: 'Kunnen vogels eigenlijk in het water?' - Vraagt: 'Wat gebeurt er als het heel koud wordt, waar moeten de dieren dan naartoe moeten?' - Vraagt: 'Kan je laten zien wat er gebeurt als?' - Vertelt: 'Kijk eens of jouw bos met voederplek aan de voorwaarden voldoet.' - Vraagt: 'Kan je vertellen wat je allemaal goed hebt gedaan en waar je nog op moet letten?' 	<ul style="list-style-type: none"> - Water - Plastic bekertjes - Plastic - Lijm - Schaar - Touw - Stenen - Bladeren - Takken - Ander materiaal <p>Voor de leerkracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Weet niet geldt niet - Handelingen laten verwoorden - Nieuwe ideeën creëren - Kleine aanwijzingen geven - Verrijken door mee te spelen - Ruimte scheppen
afsluiting	0:03	X De leerlingen luisteren naar de leerkracht en geven antwoord op de vragen van de leerkracht	<p>De leerkracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vertelt dat de leerlingen goed hun best hebben gedaan - Vraagt wat de leerlingen hebben geleerd - Vraagt: 'Wat vond je heel moeilijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel makkelijk?' - Vraagt: 'Wat vond je heel leuk om te doen?' - Vraagt: 'Hoe zou je het de volgende keer anders doen?' 	

Hoe evalueer je met de leerlingen (per activiteit) de resultaten? Beschrijf ook of dit individueel, per tafelgroep of klassikaal wordt gedaan

De kennis van de leerlingen wordt getest gedurende de hele activiteit door middel van vragen stellen. Verder wordt er geobserveerd wat de leerlingen doen en wordt er gevraagd waarom zou dit doen.